

IVO TROŠT:

Braničev Stanko.

nedavnem času smo poizkušali tudi v osnovni šoli, kako trd in težak je nemški jezik. Znano je bilo, da mora imeti prav dober zob oni, ki ga hoče govoriti. Kdor je ta jezik zmagal le za silo, je moral imeti več let v zalogi mnogo dobre volje in neomajne vztrajnosti. Upirali so se nam zlasti glagoli v posebnih in čudnih oblikah kar treh preteklih časov. Nobeno pravilo ni držalo, zakaj podobnosti med oblikami je toliko, da so nas samo zmešale. Izjeme in izjeme, izjem pa nad 260! Biegen — bog, backen — buk — gebacken, liegen — lag — gelegen, lügen — log — itd. Pa si pomagaj slovenska potrpežljivost in uklanjaj hrbitišče, navajeno batin naših zatiralcev!

Dušan in Stanko sta se vračala precej razburjena opoldne iz šole. Nasproti se jima je bleščalo pomladno solnce, a ga nista utegnili gledati, še manj občudovati njegovo oživljajočo moč. Oba sta bila pošteno lačna, oba upehana zaradi dolgih učnih ur, oba razburjena po neuspeli ponovitvi tečne nemške vaje zadnjo uro. Premlevali so oblike nemških glagolov v raznih časih in dobah, da je bilo kmalu vsem vroče — učencem in učitelju. Še najbolj se je odrezaval Braničev Stanko. Obiskoval je doma četrti razred drugo leto in je že lani pogumno zasajal ostri zob v trdo nemško govorico. Zato je danes znal in zato so ga učenci začeli dražiti — seveda le nalašč, češ, da je nemškutar. Pogrela ga je ta opomba, toda tega jim le ni zameril, marveč se je smejal s svojimi zmerjalci.

»Tebi se čudim,« de spotoma Poljakov Dušan in popravlja torbico na plečih, ker se mu je zdelo, da se še sedaj nemirno premeta v njej nemška slovnica! Tiščalo pa je Dušana še nekaj drugega: »Čudim se ti, da tako znaš!« Ob teh besedah pa pogleda Poljakov tovariša tako ne tako po strani, kakor da hoče reči: »Bolje bi bilo, da bi ne znal.« — Stanko ne sluti nič žalega za to opombo in zaupa Dušanu odkrito, kako in kdaj so lani otepali to vajo, ki mu ni delala preveč težave, ker si je prizadeval, da je pazil na učiteljeve besede in na njegov opomin: »Dečki! To je težko, zares težko!«

»Aha! Potem te je pa pohvalil, kaj ne?« sikne Dušan očitajoče. Stanko zavrne, da se ne spominja pohvale, spominja pa se dobro, kake težave so imeli s to vajo tudi boljši učenci. — »Pazili smo, da nam ni šla niti črkica neopažena mimo ušes.«

Dušan je polglasno ponavljal besede: pohvale... boljši učenci... pazili smo (mi), ker so ga najhuje rezale v spominu. Očitno nevoljen se je obregnil: »E, ti si priden, Stanko! Že lani si znal vse. Letos znaš vse. O, ti Stanko, učen si, učen!«

Stanko ni umel, zakaj ga tovariš žali s takimi besedami. Ni se hotel pričakati; zato je mirno stopal dalje proti domu in ni niti prav opazil, da se je Poljakov Dušan poslovil od njega z nenavadnim pozdravom: pokazal mu je jezik brez vsake opombe.

Kmalu po obedu so dečki izvrševali domače naloge za naslednji dan ali so se skupno učili ali pa igrali največkrat na Poljakovem vrtu. Tam so tiste dni prav bujno cvetli divji kostanji. Močni vonj je opajal okolico in vabil čebele na grenkosladki popaščič. Danes so se dečki šli slepe miši. A ko je došel Braničev Stanko, so na Dušanovo povelje nehali z igro in ga zmerjali: »Pismouk, farizej, bahač, črnošolec! Lejte ga no učenjaka izpod slamnate strehe, ha-ha! Ko bi že bilo dosti slame na njej, da bi ne kazala golih reber! Zato je pa v učenjakovi glavi polno slame namesto modrosti, ha-ha! Že danes hoče vse najbolje vedeti. Potem se bahači, da je le on v šoli za kaj, mi vsi drugi smo pa za nič.« — Kakor bi se bili že prej naučili, so tovariši drug za drugim pristavljali zbadljivke. Stanko se je poizkušal zagovarjati — toda zaman! Poljakov Dušan je vse prevpil s svojimi dokazi, da je Braničev že samo zato dovolj bahaški, ker se je danes hvalil vpričo njega, kako zna že od lani vse najbolje.

»Boš znal ti pa drugo leto, Dušan!«

»Nikoli, ker boš ti vedno pred nami,« pomagajo Dušanu součenci, da ni mogel Stanko več niti do sape. Deček se obrne in krene žalosten proti domu. Dehteči kostanj in veliko pomladno solnce nista imela zanj nobene vabljalivosti, a njegovi šolski vrstniki so vpili še za njim in ga sramotili: »Pismouk gre! Glavo poveša, kakor da išče otko po tleh! Danes premišlja, kako nas bo jutri v šoli posekal, potem pa zaničeval in sebe hvalil. Le pojdi, farizej! Mi te ne maramo! Tudi se s teboj ne bomo nikoli več učili in domačih nalog izdelovali. Ti znaš vse zase, pa znaj. Le pojdi zbgom!«

Šele potem so nadaljevali slepe miši zložno in zadovoljno, kakor da so izvršili najlepše dobro delo. Stanko se je pomikal domov z veliko bolestjo v srcu. Doma ni mogel drugače, nego da je pripovedoval ponajveč s solzami v očeh, kaj se mu je dogodilo danes. Neprenehoma je tožil o svoji nekrivdi in veliki zadregi, ki se iz nje ne more izkopati. Mati ga je tolažila, da ima življenje svoje bridkosti. Svetovala mu je, naj vse voljno potrpi, kakor so ravnali svetniki, oče pa ni bil zadovoljen s tako ceno poravnave: »S palico pretepem še danes vso zanikrno drhal zavistno! To bo najboljša sprava!«

»S tem jim najmanje zamašiš usta,« meni mati.

»Kako pa?« se začudi oče, kakor da bi bilo njegovo mnenje samo ob sebi umevno — edino pravo, edin izhod sinku Stanku iz zadrege. Samosvestno pristavi: »Ako bi naš ne znal nič ali vsaj nič več kot drugi, bi mu očitali: Glejte ga trdinca! — Ker zna bolje, pravijo: Glejte ga bahač!«

Stanko sam je sodil na tihem, da bi bilo najprimernejše plačilo za tako neprijaznost nagajivcem očetova gorjača. Kar srce se mu je zasmajalo ob tej misli. Toda obenem se je spomnil tudi materinega nasveta o potrpljenju, ki je, kakor trde — božja mast, a najboljša onemu, ki je ne potrebuje.

Za očetovo gorjačo ali šibo se bodo maščevali součenci na drug način. Kaj naj učini? — V nespোরазumu in praznem ugibanju jim je minil tisti večer. Stanko je sanjal malone vso noč, kako ga iz šole in v šolo idoči otroci dražijo in zbadajo. Zato je naslednje jutro na tihem povedal materi svoj sklep, da se pritoži gospodu učitelju, a le tedaj, če se žalitev ponovi. Mati je odobraval sinkovo odločitev, oče je pa ponavljal včerajšnje zdravilo in pristavljaj, da mora učitelj itak vedeti vse, kako in kaj. Zato je dečko kmalu sam dvomil, da li je na pravem potu. Ni si upal ne na desno, ne na levo. S tem ni bil zadovoljen oče ne mati, a Stanka je nekaj kljuvalo v srcu noč in dan.

»Povej v šoli!« vpije za njim mati sleherni dan, a deček odlaša in odlaša, češ, saj me ne bodo več. Že tri dni vsi žde. Morda... Oče mu pa seže v besedo: »Morda te ne bodo več niti danes, niti jutri, a pojutrišnjem ti poreko: Poniglavi božji volekl«

Stanko je brzo odhajal in ni poslušal očeta.

O dogodku zaradi nemške vaje res ni dečko nikomur črhnal besedice. Med součence se sploh ni mešal, Poljakovega se je povsod ogibal. Nekolikokrat ga je hotel Dušan celo zvabiti v družbo, kakor da je med njima vse pozabljeno, a Stanko se je molče obrnil v stran. Drugi součenci so se vedli, kakor da ga niso nikoli žalili s pismouki, farizeji in bahači in z ostalo nelepo navlako. Stanko je sklenil na tihem, da se hoče v bodoče izogibati vsaki priložnosti, ki bi jim bila povod, da bi mu mogli očitati, kako rad sili s svojim znanjem v ospredje: čakati hoče in molčati brez znamenja, da zna, ko bodo vsi drugi molčali. Prepričal se je pa kmalu brez znaka njegov učitelj, da Stanko zna. Našel ga je prav kmalu med nemško uro, ko so drugi zopet znali malo ali nič. Našel je s seboj se borečega Stanka, ki je pa moral dobro odgovarjati, saj je žnal kakor zadnjič. Čudil se je dobri gospod učitelj Stanku, da zna in se ne javi sam. Zato ga je pa očitno pohvalil. Deček je naglo zardel, ozrl se pa ni nikamor. Zopet ga je zaškrbelo, kako bo na potu domov, zakaj za gotovo je vedel, da je bila današnja pohvala žerjavica na glavo Poljakovemu in njegovim pomagačem, najsi so sedaj še vsi molčali.

Razred je dobil domačo nalogo prav iz tiste neuspele nemške vaje o nepravilnem glagolu. Marsikdo je vzdihnil na tihem, kako jo izdelal. Zato je mirno minila nemška ura, mirno so se vračali učenci lačni domov in upelahani zaradi težave z nemščino. Vsem se je mudilo za Stankom in kar od kraja so obsipali dečka z vprašanji, kako je prav ta in ona oblika, kdaj bo sam pisal nalogo, kdo bo še tedaj

z njim pri Braničevih. Zato ni bil deček na vsem potu proti domu prav nič sam. Na vse strani je moral odgovarjati, vsem obetati in jih celo vabiti na svoj dom — pod slamnato streho. Oblačno nebo se je razpenjalo nad vasjo, a Stanko je menil, da sije na nebu najlepše sonce, sonce njegove sreče. Vse je pozabil, kar mu je grenilo zavest nedavne dni.

Mati Braničevka je prihitela radovedna gledat na prag, ko je čula glasni vrišč na cesti, meneča: »Sedaj-le imajo zopet našega v pesteh.« Vsa srečna je spoznala svojo zmoto, pa tudi premembo vremena med otroki in vprašala sinka nalašč: »Ali boš pomagal tudi Poljakovemu?«

»Tudi, mamka, samo če pride k nam,« hiti odgovarjati dečko, ki mu je že glas prekipeval od veselja in zadovoljnosti.

Dušan je slišal daleč zadaj te besede. Sram ga je bilo, pa je rajši molče zavil na domače dvorišče. Oče Braničev je gledal in poslušal ta prizor skozi okno ter pristavil polglasno, da bi bilo zdaj prav primerno povabiti ošabnega dečka nalašč pod slamnato streho — učiti se skromnosti. A videč, kako junaško se je vedel njegov sinko, se je premagal tudi sam. Mati Braničeva je pa tedaj brisala solze tihe sreče, da ji je Bog dal dobrega Stanka.

Jutranja.

*Zarja — deklica vesela —
je potrkala na okno,
nudila mi rož rdečih
in hitela spet naprej.*

*Zarja — deklica vesela —
je potrkala na okno,
drobno mi pustila ptico,
ki pod oknom žvrgoli.*

*Kaj prepeva drobna ptica?
Da je danes solnčno jutro,
da zaspanci so lenuhi,
da je vstati zadnji čas!*

Gustav Strniša.

